

ŞİKE VE TEŞVİK

PİRİNCİN TAŞI

Prof. Dr. Ufuk AYDIN
Anadolu Üniversitesi Öğretim Üyesi
Spor Hukuku Enstitüsü Derneği Üyesi

Mevzuatımız şikeyi bir yandan ceza hukuku anlamında suç kabul ederken, öte yandan aynı fiil Futbol Federasyonu Disiplin Talimatı'na göre de disiplin cezasını gerektiren bir ihlal olarak düzenleniyor. Dolayısıyla şike suçunu işleyene ceza mahkemeleri 'Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanuna' göre beş yıldan 12 yıla kadar hapis cezası verecek, TFF'ye bağlı Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu da (PFDK) küme düşürme, puan silme, para cezası ya da hak mahrumiyeti gibi disiplin cezaları uygulayacaktır.

Ceza mahkemesi kararlarına karşı Yargıtay'da temyiz yoluna, PFDK kararlarına karşı sadece Federasyon Tahkim Kurulu'na gidilebilir. Tahkim kararları aleyhine temyiz yolu kapalıdır. Bu sürece ilişkin kişisel görüşümüz, şikenin önceki dönemde olduğu gibi suç olmaktan çıkarılması yönünde. Şikenin ceza yargısının uygulama alanından çıkarılıp tarafsız ve objektif karar alabilir hale getirilmesi, emniyet ve savcılıkla koordineli çalışma olanağına kavuşturulması koşuluyla cezalandırma yetkisinin sadece Federasyon'a verilmesinin yerinde olacağını düşünüyoruz.

FARKLILIKLAR

Bir kere ceza hukuku ile futbol (spor) disiplin hukukunun çıkış noktaları, düşünce tarzları ve korumayı amaçladığı menfaatler farklıdır. Sokakta birisi diğerine küfretse, tekme atsa mağdur şikayetçi olur, suç işleyen mahkemece yargılanıp cezalandırılır. Çünkü işlediği suçla toplumsal düzeni bozmuştur. Sahada bir futbolcu diğerine küfretse, tekme atsa hakem kırmızı kart gösterir, tekme atan üç beş maç ceza alır, çünkü sportmenliğe aykırı davranmıştır. O halde, demek ki sporda yaptırım uygulamayla, toplumda ceza uygulama arasında fark var. Birinde sportmenliğe, diğerinde sosyal düzene aykırılık cezalandırılıyor.

İkincisi, mevcut durumda şikeye karışanları hem mahkemeler yargılıyor ve cezalandırıyor hem de Federasyon. Tek bir fiil sebebiyle iki ayrı yönden cezalandırma söz konusu. İki ayrı soruşturma yürütüleceğinden birinin verdiği kararın diğeriyle çelişmesi de ayrı bir sıkıntı. Mesela mahkeme ben delil yetersizliğinden beraat kararı veriyorum derken, Federasyon bendeki deliller yeterli, puan siliyorum diyebilecek. Haydi, ayıklayın pirinci taşı.

YERSELLİK İLKESİ

Öte yandan, sporda disiplin yargılaması sporun dinamizmine bağlı olarak çok hızlı olmak zorunda. Buna karşın uzun tutukluluk ve yargılama süreleriyle ünlü ceza

yargısı, hem mağduriyete neden oluyor hem de adalet duygularını zedeliyor. Federasyon, kararını verirken mahkemeyi beklese bir dert, bekleme başka bir dert. Zira Federasyon ve Mahkeme'nin yürüteceği sürecin birbiriyle etkileşimini düzenleyen bir hüküm de yok.

Üçüncüsü, ceza hukukunda yersellik ilkesi geçerli. Basitçe, suç nerede işlenirse oranın hukuku uygulanıyor. Ama şike suçu için bu ilkenin uygulanması pek mümkün görünmüyor. Örneğin şike suçundan sorgulanan ve muhtemelen yargılanacak olan bir sporcu yurtdışında başka bir takıma transfer olabiliyor. Eğer ceza mahkemesinde bu sporcunun şike suçu sabit hale gelirse onun iade edilmesi istenecek ki, bunun gerçekleşmesi çok zor. Dolayısıyla bugünkü mevzuat ceza hukukunun ilkelerini ciddi biçimde zorluyor.

Zorlanan bir ilke de soruşturmanın gizliliği. Bir ilke varsa bu herkes için geçerlidir; Federasyon Etik Kurulu için de. Oysa bilindiği gibi, iki soruşturmanın beraber yürütülmesinden doğan ve aşılması güç sıkıntı, gizlilik ilkesinin "yumuşatılması" ve oluşturulan "kozmetik oda"da belgelerin Etik Kurulca incelenmesine olanak sağlanarak "aşılmaya" çalışıldı.

Dördüncüsü, şike yapanlar veya teşebbüs edenler aslında sosyal düzeni bozmaktan çok sporun fair play ruhuna ihanet ediyorlar. Şike soruşturması sebebiyle tutuklananların profiline bakın. Bunlar profesyonel suç örgütünün içindeki insanlara benzemiyorlar. Bir şekilde sporla ilgilenmiş, pek azı profesyonel sporcu olmuş kişiler. Tuttukları takıma fanatik bağlılığın ya da sahip oldukları gücün getirdiği hırsıyla yanlış işler yapmış olabilirler. Ama adam öldürmüş, tecavüzcü ya da hırsız değiller.

CEZALARIN AĞIRLIĞI

Bu kişiler, eğer şike suçunu işlemişlerse, içinde yer aldıkları spora ihanet ediyorlar. Sporun ruhuna, olimpizme aykırı davranıyorlar. Yaptıklarının sosyal düzeni ihlal etmekten çok bu yönüyle algılanması daha doğru olur. Nitekim FIFA ve UEFA gibi uluslararası örgütlerin şike karşısında takındığı tavır da bu yönü gözetmekte olup şike suçunu işleyenlerin mutlaka mahkemelerce cezalandırılması gibi bir yaklaşım söz konusu değil. Bu kurumlar şike yapanların ciddi bir şekilde ama sportif anlamda disiplin cezalarına çarptırılmasını yeterli buluyor.

Beşincisi cezaların ağırlığı. Şike suçunun cezasının alt sınırı beş, artırım hükmü ile 7,5 yıl. Üst sınır ise 18 yıla kadar çıkabiliyor. Bu gerçekten işlenen fiil ile orantısız bir süre. Türk Ceza Kanunu'na göre, sahte ilaç üreten 1-5 yıl (m.187), taksirle ölüme sebebiyet veren 2-6 yıl (m. 85), kasten yaralayan 1-3 yıl (m. 86), işkence yapan 3-12 yıl arası (m. 94) hapisle cezalandırılırken şikeye karışanlara bu denli büyük cezalar öngörülmesi hakkaniyet duygusunu zedeler nitelikte.

Şikenin suç olmaktan çıkarılması önerimize yönelik bazı eleştiriler de olacaktır şüphesiz. Örneğin sporun, özellikle futbolun büyük bir sektör olduğu ve bu sektörde yapılan yolsuzlukların sosyal alanda zarara yol açtığı ileri sürülebilecektir. Bu iddianın gerçekliği kabul edilse bile, yaptığı şike ile finansal ve mali anlamda zarara yol açan (bahis, borsa vb.) kulüp ya da yöneticilerden bunun tahsili mümkün. Federasyona tanınacak yetkilerle ortaya çıkan zarardan faillerin kişisel ya da kulübün kurumsal sorumluluğu yoluna gidilebilir.

Bir başka eleştiri ise yakın zamana kadar şikenin suç sayılmaması ve o dönemde

şike olaylarının federasyonlarca örtbas edilmesi ya da üzerine gidilmemesine ilişkin. Bu eleştiriye katılmakla beraber Federasyon'un gerçek bir özerkliğe kavuşturulması, yeniden yapılandırılması ve gerekli yerlerde kolluk güçleri ile adli mercilerden yardım almasının sağlanması koşuluyla bu sorunun da üstesinden gelinmesi mümkün. Özetle, şike yaptığı saptananlara para cezası, men, puan silme, ligden düşürme, stada girişi engelleme gibi sportif cezalar verilmelidir ama bu tür davranışların cezası demir parmaklıkların arkası olmamalı. Zira işlenen fiil toplumsal düzeni bozmak bakımından o denli ağır değil. Yanlış anlaşılmasın, şikeciler cezalandırılmasın demiyorum. İçinde buldukları topluluğa ihanet eden şikeciler, en ağır biçimde cezalandırılmalı ama nasıl sahadaki fiiller özel usullerle cezalandırılıyorsa, spora ilişkin usulsüzlükler de ciddiyetle, sporun içinde ve spora özgü yöntemlerle cezalandırılmalıdır: Hapis ile değil...

09 Ağustos 2011, Eskişehir

Prof. Dr. Ufuk AYDIN

YAYINCINOTU :

Sayın Prof. Dr. Ufuk AYDIN'ın bu makalesi, Radikal Gazetesi'nin 09.08.2011 günlü sayısında da yayınlanmıştır.